

УДК 342.511:342.518(477)

Гришко Лілія Миколаївна

*кандидат юридичних наук, старший дослідник,
завідувач сектором муніципального права та місцевого самоврядування
НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування
НАПрН України*

Hryshko Liliia

*Ph.D. in Law, Senior Researcher,
Head Scientific Sector of Municipal Law and Local Self-Government
Scientific Research Institute of State Building and Local Government
National Academy of Legal Sciences of Ukraine
ORCID: 0000-0003-0347-1118*

DOI: 10.25313/2520-2308-2025-10-11529

ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРЕДСТАВНИКІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ У ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ, КАБІНЕТІ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ТА КОНСТИТУЦІЙНОМУ СУДІ УКРАЇНИ: ДОКТРИНАЛЬНЕ ОСМИСЛЕННЯ ТА ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАКРІПЛЕННЯ

PRINCIPLES OF ACTIVITY OF REPRESENTATIVES OF THE PRESIDENT OF UKRAINE IN THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE, THE CABINET OF MINISTERS OF UKRAINE AND THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE: DOCTRINAL INTERPRETATION AND LEGISLATIVE ENSHRINEMENT

Анотація. Вступ. Посади представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та Конституційному Суді України відіграють важливу роль у забезпеченні взаємодії між законодавчою, виконавчою гілками влади, та органом конституційного контролю. Однак законодавче закріплення принципів їх діяльності залишається фрагментарним і недостатньо систематизованим, що створює правову невизначеність та ускладнює ефективне виконання функцій представниками Президента України.

У статті здійснено комплексне дослідження принципів діяльності представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та Конституційному Суді України.

Визначено, що принципи діяльності представників Президента це вихідні, визначальні ідеї, положення, які закладають правову та організаційну основи виникнення, розвитку і функціонування інституту представництва глави держави.

На основі доктринального осмислення норм Конституції України та аналізу законодавчих актів в статті розглядаються фундаментальні принципи, такі як принцип верховенства права (правовладдя), законності, координації виконавчої влади, принцип незалежності судової влади та принцип парламентського контролю. У статті особлива увага приділяється ролі представників Президента як інструменту забезпечення балансу гілок влади.

Мета статті полягає у комплексному аналізі системи правових та організаційних принципів діяльності представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та Конституційному Суді України, а також оцінці ефективності діяльності представників у забезпеченні реалізації конституційних повноважень главою держави, координації гілок влади та підтриманні балансу державних інтересів.

Матеріали і методи. У статті досліджено наукові праці вітчизняних вчених, що розглядали питання загальних принципів права, принципів організації та діяльності органів державної влади в Україні, створення та розвитку інституту Президента України. Проведено аналіз нормативно-правових актів, щодо здійснення повноважень представниками Президента України.

Методологія дослідження базується на поєднанні загальних, спеціальних та власно-правових методів, що забезпечують об'єктивний аналіз нормативних засад, історичного розвитку та практичної реалізації принципів діяльності представників Президента України.

Серед загальних методів використано діалектичний метод, який дозволив розкрити систему принципів у їх взаємозв'язку із розвитком відповідних політико-правових відносин. У свою чергу історичний метод дозволив виявити історичні передумови формування принципів їхньої діяльності. Порівняльний метод дозволив визначити відмінності в принципах діяльності представників Президента України, оскільки їхня діяльність впливає із повноважень Президента.

Ці методи формують основу теоретичного аналізу теми дослідження та дозволяють розкрити динаміку та взаємозв'язки принципів діяльності, що використовуються представниками Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України.

Спеціальні методи, такі як спостереження, моделювання та прогнозування дозволяють збирати та обробляти дані про практичну діяльність представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України та дозволяють зробити висновок щодо необхідності законодавчих змін, що регулюють діяльність представників Президента України.

Власно-правові методи розкриті через метод правового експерименту, що використовується для моделювання можливих змін у законодавстві України з метою адаптації його до сучасних умов, ефективності та гармонізації з європейськими стандартами.

Результати викладені в науковій статті дають можливість акцентувати увагу на тому, що аналіз принципів верховенства права (правовладдя), законності, координації виконавчої влади, незалежності судової влади та парламентського контролю в діяльності представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України свідчить про їх ключову роль у забезпеченні балансу влади в напівпрезидентській системі; принцип верховенства права (правовладдя) обмежує дії представників заздалегідь регламентованими правилами, що унеможливує свавілля. Загалом, принципи формують інтегровану систему, де представники Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України сприяють забезпеченню єдності влади, але потребують законодавчого закріплення для юридичної визначеності. Безсумнівно, до принципів діяльності представника Президента слід віднести наступні: верховенства права (правовладдя), законності, дотримання вимог незалежності Конституційного Суду України та невтручання у його діяльність; «уповноваженість» Президентом України; сприяння у забезпеченні координації у сфері виконавчої влади та між гілками влади в цілому та ін.

Перспективи подальших досліджень полягають у напрацюванні системи принципів діяльності представників Президента України, що мають базуватися на принципах конституційного ладу, принципах діяльності парламенту, уряду та Конституційного Суду України.

Ключові слова: Представники Президента України, принципи діяльності представників Президента України, баланс влади, верховенство права, парламентський контроль.

Summary. Introduction. The positions of representatives of the President of Ukraine in the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Constitutional Court of Ukraine play an important role in ensuring the interaction of the President of Ukraine with the legislative, executive branches of government, and the body of constitutional control. However, the legislative consolidation of the principles of their activities remains fragmentary and insufficiently systematized, which creates legal uncertainty and complicates the effective performance of functions by representatives of the President of Ukraine.

The article carries out a comprehensive study of the principles of activity of representatives of the President of Ukraine in the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Constitutional Court of Ukraine.

It is determined that the principles of activity of representatives of the President are the initial, defining ideas, provisions of the attitude that lay the legal and organizational foundations for the emergence, development and functioning of the institution of representation of the head of state.

Based on the doctrinal understanding of the norms of the Constitution of Ukraine and the analysis of legislative acts, the article examines fundamental principles, such as the principle of the rule of law, legality, coordination of the executive branch, the principle of independence of the judiciary, and the principle of parliamentary control. The article pays special attention to the role of the President's representatives as a tool for ensuring the balance of power.

Purpose. The purpose of the article is to comprehensively analyse the shortcomings and positive aspects of the existing system of principles of activity of representatives of the President of Ukraine in the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Constitutional Court of Ukraine, as well as to assess the effectiveness of the representatives' activities in ensuring the implementation of constitutional powers by the head of state, coordination of branches of government and maintaining the balance of state interests.

Materials and methods. The article examines the scientific works of domestic scientists who considered the issues of general principles of law, principles of organization and activity of state authorities in Ukraine, creation and development of the institution of the President of Ukraine. An analysis of regulatory legal acts on the exercise of powers by representatives of the President of Ukraine is carried out.

The research methodology is based on a combination of general, special and legal methods that provide an objective analysis of regulatory principles, historical development and practical implementation of the principles of activity of representatives of the President of Ukraine.

Among the general methods, the dialectical method was used, which allowed to reveal the system of principles in their relationship with the development of relevant political and legal relations. In turn, the historical method allowed to identify the historical prerequisites for the formation of the principles of their activity. The comparative method allowed to determine the differences in the principles of activity of representatives of the President of Ukraine, since their activity follows from the powers of the President.

These methods form the basis of the theoretical analysis of the research topic and allow us to reveal the dynamics and interrelationships of the principles of activity used by the representatives of the President of Ukraine in the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Constitutional Court of Ukraine.

Special methods, such as observation, modelling and forecasting, allow us to collect and process data on the practical activities of the representatives of the President of Ukraine in the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Constitutional Court of Ukraine and allow us to draw a conclusion about the need for legislative changes regulating the activities of the representatives of the President of Ukraine.

Proper legal methods are revealed through the method of legal experiment, which is used to model possible changes in the legislation of Ukraine in order to adapt it to modern conditions, efficiency and harmonization with European standards.

The results presented in the scientific article make it possible to focus attention on the fact that the analysis of the principles of the rule of law, legality, coordination of executive power, independence of the judiciary and parliamentary control in the activities of representatives of the President of Ukraine in the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Constitutional Court of Ukraine demonstrates their key role in ensuring the balance of power in a semi-presidential system; the principle of the rule of law restricts the actions of representatives by pre-established rules, which prevents arbitrariness and ensures the rule of law in the state apparatus. In general, the principles form an integrated system in which the representatives of the President of Ukraine in the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Constitutional Court of Ukraine serve as an instrument of unity of power but require legislative consolidation for adaptation to current conditions. Undoubtedly, the principles of the President's representative's activities include the following: the rule of law, legality, compliance with the requirements of the independence of the Constitutional Court of Ukraine and non-interference in its activities; «authorization» by the President of Ukraine; assistance in ensuring coordination in the executive branch and between the branches of government in general, etc.

Discussion. Prospects for further research lie in developing a system of principles for the activities of representatives of the President of Ukraine, which should be based on the principles of the constitutional system, the principles of the activities of the parliament, the government, and the Constitutional Court of Ukraine.

Key words: Representatives of the President of Ukraine, principles of activity of representatives of the President of Ukraine, balance of power, rule of law, parliamentary control.

Постановка проблеми. Посади представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та Конституційному Суді України відіграють важливу роль у забезпеченні взаємодії Президента із законодавчою, виконавчою гілками влади та органом конституційного контролю. Однак законодавче закріплення принципів їх діяльності залишається фрагментарним і недостатньо систематизованим, що створює правову невизначеність та ускладнює ефективне виконання функцій представниками Президента України.

Відсутність чітко визначених доктринальних підходів до принципів діяльності представників Президента України, таких як координація, контроль чи забезпечення балансу влади, призводить до неоднозначного тлумачення їхньої ролі в системі стримувань і противаг. Крім того, сучасні виклики, пов'язані з реформуванням конституційного ладу та вдосконаленням механізмів взаємодії між органами влади, актуалізують потребу в дослідженні правового статусу представників Президента України, аналізі їх повноважень та розробці пропозицій щодо вдосконалення

відповідного законодавства. Таким чином, проблема полягає у відсутності комплексного доктринального осмислення принципів діяльності представників Президента України та їх належного законодавчого забезпечення, що стримує ефективну реалізацію конституційних механізмів взаємодії гілок влади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання принципів організації та діяльності органів державної влади в Україні були предметом наукових досліджень вітчизняних вчених, таких як Ю. Битяка [1], І. Бодрової [2], Т. Коваль [3], Ю. Козар [4], С. Серьогіної [1], та інших.

Мета статті полягає у комплексному аналізі системи принципів діяльності представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та Конституційному Суді України, а також оцінці ефективності діяльності представників у забезпеченні реалізації конституційних повноважень главою держави, координації гілок влади та підтриманні балансу державних інтересів.

Матеріали і методи. В статті використовувалися наукові праці вітчизняних вчених, що розглядали

питання загальних принципів права, принципів організації та діяльності органів державної влади в Україні, створення та розвитку інституту Президента України. Досліджено нормативно-правові акти, що регулюють здійснення повноважень представниками Президента України.

Методологія дослідження розкритого в статті базується на поєднанні загальних, спеціальних та власно-правових методів, що забезпечують об'єктивний аналіз нормативних засад, історичного розвитку та практичної реалізації принципів діяльності представників Президента України.

Серед загальних методів використано діалектичний, історичний, порівняльний методи, а також метод аналізу та синтезу. Ці методи формують основу теоретичного аналізу теми дослідження та дозволяють розкрити динаміку та взаємозв'язки принципів діяльності, що використовуються представниками Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України.

Діалектичний метод застосовується для аналізу принципів діяльності представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України у їх розвитку, взаємозв'язку та суперечностях, зокрема для дослідження балансу між повноваженнями Президента України та гілок влади у контексті принципу поділу влади.

Історичний метод використовується для вивчення еволюції правового статусу представників Президента України від часу заснування інституту президентства до сучасних реформ, що дозволяє виявити історичні передумови формування принципів їхньої діяльності.

За допомогою спеціальних методів, таких як спостереження, моделювання та прогнозування зібрано та оброблено дані про практичну діяльність представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України, що дозволило сформулювати пропозиції щодо необхідності законодавчих змін у цій сфері.

Власно-правові методи розкриті через метод правового експерименту, що використовується для моделювання можливих змін у законодавстві України з метою адаптації його до сучасних умов, ефективності та гармонізації з європейськими стандартами.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи питання принципів діяльності представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та Конституційному Суді України необхідним є визначення по-перше самого терміну «принцип» та по-друге визначення принципів діяльності представників Президента України. Тому звернемо увагу на те, що термін «принцип» вживається у різних значеннях: 1) як основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю,

загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього і міжнародного права, політичної, державної чи громадської організації (гуманізм, законність, справедливість, рівність громадян перед законом тощо); 2) як внутрішнє переконання людини, що визначає її ставлення до дійсності, суспільних ідей і діяльності [5, с. 22].

Принципи діяльності представників Президента України це вихідні, визначальні ідеї, положення, установки, які складають правову, організаційну основи виникнення, розвитку і функціонування інституту представництва глави держави.

Існують основні принципи права, які мають загальний характер і конкретизуються в принципах кожної галузі права і законодавства. Загальна теорія держави і права вивчає основні принципи права, зокрема: верховенства права; верховенство закону, як точне і неухильне дотримання Конституції України, міжнародних договорів, законів і підзаконних актів; рівність громадян перед законом, тобто оптимальний вираз у нормативно-правових актах волі й інтересів народу, потреб суспільного розвитку; забезпечення балансу влади, тобто забезпечення внутрішньої збалансованості правової системи, її інтеграції і диференціації на відповідні елементи; справедливість, гуманність і демократичність законодавства і правосуддя тощо. Саме в принципах права відображається головна властивість і особливість права як регулятора, міри свободи й справедливості в суспільних відносинах [5, с. 25].

Принцип верховенства права (правовладдя) є основоположною складовою функціонування кожної демократичної, соціальної, правової держави, особливо важливу роль цей принцип відіграє у формуванні взаємовідносин: держава — суспільство — громадянин. В європейському культурно-правовому просторі зародження верховенства права як принципу, який поширився та продовжує інтегруватися у правові системи різних країн світу і вкорінюватися у суспільно-політичні процеси держав відбулося у XVIII–XIX століттях [6, с. 122].

Верховенство права (правовладдя) — це явище динамічне, що модифікується під впливом нових суспільних уявлень. Паралельно з ним оновлюються правові стандарти у сфері прав та свобод людини. Вагомий вклад у модифікацію суспільних відносин здійснюють міжнародні та національні суди, саме застосовуючи принцип верховенства права в своїй діяльності. Верховенство права — це модель взаємодії суспільства та держави. Для національної правової системи України принцип верховенства права є невід'язним від Конституції України [6, с. 123]. Принцип верховенства права є основою для демократичного розвитку України, що забезпечить баланс між гілками влади та стабільність правової системи України.

С. Головатий у вступі до праці «Правовладдя» Т. Бінгема стверджує, що коли науковець у наші

дні каже, що «верховенство права» — це коли право є вищим за політику, ідеологію та доцільність, то це свідчення про те, що тему не осилено. І це не верховенство над чимось/кимось [7, с. xxv, xxxi]. Ми цілком погоджуємося із такою позицією, оскільки правовладдя це не про вищість, а про певний якісний стан, який сьогодні оцінюється через складові елементи, що напрацьовані Венеціанською комісією (законність, юридична визначеність, запобігання зловживанням, рівність перед законом і недискримінація, доступ до правосуддя) [8]. Доктринальна основа щодо принципів діяльності змінюється та посилюється.

Принцип верховенства права та законності є фундаментальними засадами конституційного ладу України, закріпленою в статті 8 Конституції України [9], яка проголошує верховенство права, а саме те що Конституція України має найвищу юридичну силу, закони та інші нормативно-правові акти повинні прийматися на основі Конституції України і повинні відповідати їй. У контексті діяльності представників Президента України цей принцип набуває особливого значення, оскільки Президент України відповідно статті 102 Конституції України [9], є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина, є гарантом реалізації стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, для здійснення своїх конституційних обов'язків Президент України призначає представників Президента у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та Конституційному Суді України для забезпечення узгодженості влади в парламенті, уряді та судовій системі.

Принцип законності є фундаментальним для діяльності представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України. Принцип законності вимагає, щоб представники Президента України діяли на підставі Конституції України та законів України, у межах повноважень, які чітко визначені актами Президента України та іншими нормативно-правовими актами та у спосіб, що передбачений Конституцією України та законами України.

Принцип верховенства права та законності в діяльності представників Президента України закріплений у відповідних положеннях. Відповідно до Положення про Представника Президента України у Верховній Раді України [10] та Положення про Представника Президента України у Кабінеті Міністрів України [11] представники Президента України у своїй діяльності керуються Конституцією України, законами України, актами Президента України, відповідними положеннями, розпорядженнями Керівника Офісу Президента України. Представник Пре-

зидента України у Конституційному Суді України у своїй діяльності керується Конституцією України та законами України, актами і дорученнями Президента України, актами Кабінету Міністрів України, Регламентом Конституційного Суду України, розпорядженнями Керівника Офісу Президента України, а також відповідним положенням [12].

Діяльність представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України носить переважно представницький, комунікаційний та контрольно-аналітичний характер. Тому принцип законності в їхній роботі означає по-перше дотримання Конституції України та Законів України, тобто представники зобов'язані неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України, указів та розпоряджень Президента України, які видані на основі та на виконання Конституції та законів України. По-друге, представники Президента України мають діяти лише в рамках своїх повноважень, які визначаються Положеннями про відповідних представників або дорученнями Президента України. По-третє представники забезпечують законність актів, тобто Представник Президента України у Верховній Раді України бере участь у підготовці законодавчих ініціатив Президента України та аналізує прийняті закони на предмет їх відповідності Конституції України перед підписанням Президентом України, що є частиною забезпечення конституційної законності. Представник Президента України у Кабінеті Міністрів України може брати участь у засіданнях, вивчати акти та проекти актів Кабінету Міністрів України щодо їх відповідності актам Президента України та законодавству України. Представник Президента України у Конституційному Суді України бере участь у підготовці конституційних подань Президента України і представляє їх у Конституційному Суді України.

Конституційний Суд України відіграє важливу роль у забезпеченні одночасно і принципу верховенства права, і принципу законності. Конституційний Суд України є органом конституційної юрисдикції, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність до Конституції України законів України та інших нормативно-правових актів [13, с. 81].

Тому необхідним є дослідження принципу незалежності судової влади, який визначено відповідно статті 126 Конституції України незалежність і недоторканність судді гарантуються Конституцією України і законами України. Самостійність і незалежність органів судової влади та конституційного контролю означає, що вони виконують свої функції без жодного втручання у свою діяльність, не залежать від органів законодавчої та виконавчої влади [13, с. 77].

У контексті діяльності представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України

цей принцип набуває особливого значення, оскільки представники Президента України виступають як посередники між главою держави та іншими гілками влади. Їх діяльність повинна сприяти реалізації координуючої функції Президента, який, хоч і не відноситься до жодної гілки влади, проте забезпечує баланс влади без втручання у законну діяльність.

Інституційна незалежність судової влади гарантована ст. 1 Основних принципів незалежності судових органів (схвалених резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 29 листопада та від 13 грудня 1985 р.), згідно з якою, зокрема, усі державні та інші установи зобов'язані шанувати незалежність судових органів і дотримуватися її [14, с. 13]. Незалежність є одним із принципів діяльності Конституційного Суду України (ст. 2 Закону України «Про Конституційний Суд України»), що вимагає від інших суб'єктів конституційно-правових відносин не втручатися у його діяльність [15].

В умовах конфлікту інтересів між гілками влади діяльність представників Президента України, як важливих елементів в системі стримувань і противаг, полягає в застосуванні принципу лояльної співпраці між державними органами, який ухвалено Венеціанською комісією 11 грудня 2020 року [16, с. 19].

Принцип незалежності судової влади в діяльності представників Президента у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України забезпечується конституційними гарантіями та судовою практикою, але вимагає постійного балансу для запобігання політичному втручання. Представники сприяють координації влади, але їхня діяльність не повинна перевищувати визначених конституційних меж.

Представники Президента України як основні елементи системи стримувань і противаг в своїй діяльності також застосовують принцип координації виконавчої влади та принцип парламентського контролю.

Принцип координації виконавчої влади є ключовим елементом ефективного функціонування державного апарату в Україні, що забезпечує узгодженість дій між різними органами влади в межах конституційних повноважень. Відповідно до статті 106 Конституції України, Президент України як глава держави відіграє координуючу роль, спрямовану на забезпечення стабільності та єдності державної політики. Представники Президента у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та Конституційному Суді України є інструментами реалізації цієї функції, забезпечуючи взаємодію між гілками влади. Важливо підкреслити, що вони сприяють у здійсненні функцій Президента, що жодним чином не виключає безпосередню діяльність останнього.

Координація виконавчої влади в Україні ґрунтується на принципі поділу влади визначеному в статті 6 Конституції України, який передбачає чіткий

розподіл функцій між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади, але водночас допускає їхню взаємодію для реалізації державної політики. Принцип координації виконавчої влади в діяльності представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України спрямований на забезпечення єдності державної політики, дотримання конституційного порядку та реалізації стратегічних завдань держави, узгодженості дій між гілками влади, забезпечуючи реалізацію конституційних повноважень глави держави.

Парламентський контроль — це контроль, що здійснюється через орган державної влади для забезпечення конституційних прав. Парламентський контроль є важливою складовою демократії. Відповідно до Конституції України парламентський контроль — це діяльність Верховної Ради України основним завданням якої є контроль за діяльністю органів публічного управління, контроль за бюджетом та інші дії, право Верховної Ради України, що може здійснюватися нею як безпосередньо, так і опосередковано [4, с. 52]. Відповідно до Конституції України парламентський контроль — це окремий вид державного контролю, що здійснюється Парламентом України для отримання відповідної інформації про діяльність інших органів влади та їх посадових осіб, для своєчасного реагування у випадках порушень з боку цих органів відповідних положень, законів та Конституції України для забезпечення та виконання принципу законності у всіх сферах державного управління. У сфері публічного управління парламентський контроль повинен реалізовуватись із дотриманням принципу законності та забезпечення поділу влади [4, с. 56].

У діяльності представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України цей принцип реалізується через представлення проєктів актів, інформування про парламентські процеси та участь у механізмах стримувань і противаг.

Принцип парламентського контролю у діяльності Представника Президента України у Верховній Раді України виражається в представленні проєктів законів, програм та кадрових питань Президента України на засіданнях Верховної Ради України та засіданнях комітетів Верховної Ради України; координації позиції щодо президентського вето на закони та парламентського вето на укази Президента України; інформуванні Президента України про хід законодавчого процесу, включаючи обговорення в комісіях і фракціях; участі у розробці актів, що вносяться до Верховної Ради України.

Принцип сприяння парламентського контролю у діяльності Представника Президента України у Кабінеті Міністрів України виражається в представленні позиції Президента України на засіданнях Кабінету Міністрів України; вивченні урядових

актів на відповідність актам Президента України та конституційним нормам; участі у підготовці законопроектів для Верховної Ради України, внесених Урядом чи Президентом України. Представник Президента України у Кабінеті Міністрів України представляє президентські пріоритети в межах урядової діяльності, яка підзвітна Верховній Раді України, що створює ланцюг контролю: Президент України → Представник Президента України у Кабінеті Міністрів України → Кабінет Міністрів України → Верховна Рада України. Така модель забезпечує координацію вищих органів державної влади.

Контроль за додержанням Конституції України та прав і свобод людини у діяльності представника Президента у Конституційному Суді України виражається у підготовці конституційних подань Президента України до Конституційного Суду України; представленні інтересів Президента України в конституційному провадженні, координації з іншими суб'єктами (ВРУ, КМУ); можливості робити запит матеріалів від органів влади для експертизи, участі у засіданнях Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України для підготовки конституційних подань. Представник Президента України у Конституційному Суді України забезпечує участь Президента України в конституційному нагляді за актами Верховної Ради України. Конституційний Суд України, як арбітр, перевіряє конституційність законів, а подання Президента України через Представника Президента України у Конституційному Суді України дозволяють парламенту реагувати на рішення Конституційного Суду наприклад, через нові законодавчі ініціативи.

Принципи координації виконавчої влади та сприяння парламентському контролю в діяльності представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України слугують інструментом балансу влади, забезпечуючи координацію без прямого підпорядкування.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз принципів верховенства права, законності, координації виконавчої влади, незалежності судової влади та парламентського контролю в діяльності представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України свідчить про їх ключову роль у забезпеченні балансу влади в напівпрезидентській системі. Інститут представників еволюціонував від органів з виконавчими повноваженнями (1991–1997 рр.) до допоміжних структур Офісу Президента України, що позбавлені самостійних владних функцій і спрямовані на забезпечення належної реалізації конституційних повноважень глави держави, без окремої (безпосередньої) конституційно-правової відповідальності.

Принцип верховенства права є фундаментальним, обмежуючи дії представників заздалегідь регламентованими правилами, що унеможлиблює

свавілля та сприяє забезпеченню прав та свобод. У діяльності представників Президента України це проявляється через перехід від прямого виконання законів до координації, де вони слугують інструментом для гармонізації інтересів гілок влади, зокрема в підготовці подань до Конституційного Суду України чи законодавчих ініціатив у Верховній Раді України, з акцентом на конституційну відповідність актів. Елементи верховенства права, такі як законність, юридична визначеність та доступ до правосуддя, інтегруються в їх функції, забезпечуючи незалежність судів і заборону втручання.

Принцип законності ґрунтується на конституційних засадах ст. 129 Конституції, де діяльність представників регулюється указами Президента України та законами. У Кабінеті Міністрів України представники Президента України перевіряють акти на відповідність дорученням Президента України, у Верховній Раді України — представляють проекти законів, а в Конституційному Суді України — готують подання, що сприяє безперервності та законності виконавчої влади. Однак застаріла нормативна база не враховує сучасні виклики, що пов'язані із війною, запровадженням воєнного стану, що вимагає законодавчого оновлення, з одного боку, для посилення прозорості діяльності представників, а з другого боку, запобігання конституційно-правових конфліктів.

Координація виконавчої влади реалізується через представників Президента України як посередників між Президентом України, урядом та іншими органами, забезпечуючи єдність державної політики. без підпорядкування. Представники Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України беруть участь у засіданнях Кабінету Міністрів України, координують реалізацію повноважень Президента у сфері законодавчої влади, сприяють координації діяльності виконавчої гілки влади і своєчасному реагуванню на загрози.

Принцип незалежності судової влади підтримується роллю представника Президента України у Конституційному Суді України, який організовує участь Президента України в конституційному провадженні, фокусуючись на правовій експертизі та поданнях, представлені позиції Президента.

Принцип парламентського контролю є центральним у діяльності представників Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України, сприяючи Верховній Раді України у нагляді за виконавчою владою через звіти, слухання та оцінку внесених актів. У парламенті представники Президента України забезпечують зворотний зв'язок щодо вето та ініціатив, у Кабінеті Міністрів України — інформують про урядові рішення, а в Конституційному Суді України — координують подання, що створює механізм стримувань і противаг для своєчасного запобігання конфліктам.

Загалом, ці принципи формують інтегровану систему, де представники Президента України у Верховній Раді України, Кабінеті Міністрів України та у Конституційному Суді України слугують інструментом єдності влади Проте, їх діяльність потребує законодавчого врегулювання задля посилення прозорості, неприпустимості переймання на себе повноважень глави держави, ефективності та гармонізації з європейськими стандартами верховенства права (правовладдя).

Безсумнівно, до принципів діяльності представника Президента слід віднести наступні: верховен-

ства права (правовладдя), законності, дотримання вимог незалежності Конституційного Суду України та невторчання у його діяльність; «уповноваженість» Президентом України; сприяння у забезпеченні координації у сфері виконавчої влади та між гілками влади в цілому та ін.

Напрацювання системи принципів діяльності представників Президента України, що мають базуватися на принципах конституційного ладу та принципах діяльності парламенту, уряду та Конституційного Суду України є перспективним напрямом подальших досліджень.

Література

1. Битяк Ю. П., Серьогіна С. Г., Бодрова І. І. Правове регулювання організації та діяльності апарату глави держави: зарубіжний та вітчизняний досвід. *Нац. акад. прав. наук України, НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування. Серія «Наукові доповіді»*. 2012. Вип. 6. Харків : Обсерв. 140 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/1754/1/Butjk_Serogina_Bodrova_2012.pdf (дата звернення: 20.10.2025).
2. Бодрова І. І. Система допоміжних органів при Президентові України. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2012. Вип. 23. С. 98–99. URL: <https://dbms.institute/files/dbms/23.pdf> (дата звернення: 20.10.2025).
3. Коваль Т. В. Правове регулювання діяльності уповноважених Президента України. *Прикарпатський юридичний вісник*. Випуск 4(29) Том 2, 2019. С. 14–17. URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/7174/1/4.pdf> (дата звернення: 20.10.2025).
4. Козар.Ю., Гаріфуллін М. Парламентський контроль у системі державного управління в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2. С. 51–57. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/10187/1/8.pdf> (дата звернення: 22.10.2025).
5. Зайчук О. В. Принципи права в контексті розвитку загальної теорії держави і права. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 22–28. URL: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/handle/123456789/63854> (дата звернення: 22.10.2025).
6. Чепік-Трегубенко О. Принцип верховенства права: доктрина та судова практика. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 3. С. 121–127. URL: https://www.er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/10523/5/%d0%bc%d0%b0%d0%ba%d0%b5%d1%82_%d0%9d%d0%92_3-2022-121-127.pdf (дата звернення: 22.10.2025).
7. Бінгем Т. Правовладдя / за заг ред. С. Головатого; переклад з англ. В. Кастеллі та Д. Шкрюби; Київ : 2024. 256 с.
8. Європейська комісія за демократію через право (Венеційська комісія) мірило правовладдя: Ухвалено Венеційською Комісією на 106-му пленарному засіданні (Венеція, 1112 березня 2016 року). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-ukr) (дата звернення: 27.10.2025).
9. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. Редакція від 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.10.2025).
10. Про Положення про Представника Президента України у Верховній Раді України : Указ Президента України від 15.02.2008 р. № 133/2008. *Офіційний вісник України*. 2008. № 13. Ст. 323. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133/2008#Text> (дата звернення: 23.10.2025).
11. Про Положення про Представника Президента України у Кабінеті Міністрів України : Указ Президента України від 15.02.2008 р. № 132/2008. *Офіційний вісник України*. 2008. № 13. Ст. 322. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/2008#Text> (дата звернення: 23.10.2025).
12. Про Представника Президента України у Конституційному Суді України : Указ Президента України від 27.07.2007 р. № 667/2007. *Офіційний вісник України*. 2007. № 57. Ст. 2276. Редакція від 16.01.2013 р. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667/2007#Text> (дата звернення: 24.10.2025).
13. Рябець К. Законність та верховенство права як принципи публічного управління. *Державне управління*. 2023. № 1(13). С. 70–85. URL: <https://nvdu.undicz.org.ua/index.php/nvdu/article/view/70-85/266> (дата звернення: 21.10.2025).
14. Городовенко В. Інституційна незалежність судової гілки влади в Україні у системі «стримувань і противаг». *Доктринальні підходи в діяльності Конституційного Суду України: зб. матеріалів і тез наук.практ. онлайн-конф.* (м. Київ, 28 жовтня 2020 р). Київ : Ваіте, 2020. 100 с. С. 13–16. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/zbirka_28.10.2020.pdf (дата звернення: 24.10.2025).
15. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13.07.2017 р. № 2136-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. 01.09.2017 — № 35. 6 с. С. 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text> (дата звернення: 24.10.2025).

16. Терміновий висновок Венеціанської Комісії щодо реформування Конституційного Суду України № 1012/2020 від 11.12.2020 р. *Венеційська комісія, CDL-AD(2020)039, Україна*. Страсбург. 2020. 21 с. URL: <https://rm.coe.int/urgent-opinion-of-the-vc-on-the-reform-of-constitutional-court-uk/1680a116c9> (дата звернення: 24.10.2025).

References

1. Bytiak Yu.P., Serohina S.H., Bodrova I.I. (2012). Pravove rehuliuвання orhanizatsii ta diialnosti aparatu hlavy derzhavy: zarubizhnyi ta vitchyzniani dosvid. *Nats. akad. prav. nauk Ukrainy, NDI derzh. bud-va ta mists. samovriaduvannia. Seriia "Naukovi dopovidi"*. Vyp. 6. Kharkiv: Oberih.. 140 p. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/1754/1/Butjk_Serogina_Bodrova_2012.pdf [in Ukrainian].
2. Bodrova I.I. (2012). Systema dopomizhnykh orhaniv pry Prezydentovi Ukrainy. Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia. Issue 23. URL: <https://dbms.institute/files/dbms/23.pdf> [in Ukrainian].
3. Koval T.V. (2019). Pravove rehuliuвання diialnosti upovnovazhenykh prezydenta Ukrainy. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. Vypusk 4(29) Tom 2. Pp. 14–17. URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/7174/1/4.pdf> [in Ukrainian].
4. Kozar Iu., Harifullin M. (2022). Parlamentskyi kontrol u systemi derzhavnoho upravlinnia v Ukraini. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 2. Pp. 51–57. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/10187/1/8.pdf> [in Ukrainian].
5. Zaichuk O.V. (2012). Pryntsypy prava v konteksti rozvytku zahalnoi teorii derzhavy i prava. *Almanakh prava*. Vyp. 3. Pp. 22–28. URL: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/handle/123456789/63854> [in Ukrainian].
6. Chepik-Trehubenko O. (2022). Pryntsyp verkhovenstva prava: doktryna ta sudova praktyka. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 3. Pp. 121–127. URL: https://www.er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/10523/5/%d0%bc%d0%b0%d0%ba%d0%b5%d1%82_%d0%9d%d0%92_3-2022-121-127.pdf [in Ukrainian].
7. Bingem T. *Pravovladdia / za zah red. S. Holovatoho; pereklad z anhl. V. Kastelli ta D. Shkroby*; Kyiv: 2024. 256 s.
8. Yevropeiska komisiia za demokraciiu cherez pravo (Venetsiiska komisiia) mirylo pravovladdia: Ukhvaleno Venetsiiskoiu Komisiieiu na 106 mu plenarnomu zasidanni (Venetsiia, 11 12 bereznia 2016 roku). URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)007-ukr](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)007-ukr) [in Ukrainian].
9. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996. № 30. St. 141. Redaktsiia vid 01.01.2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
10. Pro Polozhennia pro Predstavnyka Prezydenta Ukrainy u Verkhovni Radi Ukrainy: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 15.02.2008 r. № 133/2008. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2008. № 13. St. 323. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133/2008#Text> [in Ukrainian].
11. Pro Polozhennia pro Predstavnyka Prezydenta Ukrainy u Kabineti Ministriv Ukrainy: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 15.02.2008 r. № 132/2008. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2008. № 13. St. 322. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/2008#Text> [in Ukrainian].
12. Pro Predstavnyka Prezydenta Ukrainy u Konstytutsiinomu Sudi Ukrainy: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 27.07.2007 r. № 667/2007. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2007. № 57. St. 2276. Redaktsiia vid 16.01.2013 r. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667/2007#Text> [in Ukrainian].
13. Riabets K. (2023). Zakonnist ta verkhovenstvo prava yak pryntsypy publichnogo upravlinnia. *Derzhavne upravlinnia*. № 1(13). Pp. 70–85. URL: <https://nvdu.undic.org.ua/index.php/nvdu/article/view/70-85/266> [in Ukrainian].
14. Horodovenko V. (2020). Instytutsiina nezalezhnist sudovoi hilyky vlady v Ukraini u systemi “strymuhan i protyvah”. Doktrynalni pidkhody v diialnosti Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy: *zb. materialiv i tez nauk. prakt. onlain konf.* (m. Kyiv, 28 zhovtnia 2020 r). Kyiv: Vaite. 100 s. Pp. 13–16. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/zbirka_28.10.2020.pdf [in Ukrainian].
15. Pro Konstytutsiinyi Sud Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.07.2017 r. № 2136-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2017. 01.09.2017 — № 35. 6 s. S. 376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text> [in Ukrainian].
16. Terminovyi vysnovok Venetsianskoi Komisi shchodo reformuvannia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy № 1012/2020 vid 11.12.2020 r. *Venetsiiska komisiia, CDL-AD(2020)039, Ukraina*. Strاسبurg. 2020. 21 p. URL: <https://rm.coe.int/urgent-opinion-of-the-vc-on-the-reform-of-constitutional-court-uk/1680a116c9> [in Ukrainian].